

Vaihtoehtona pako vankileiriltä

• Itä-Karjalasta, Pälläjärven rannalta, lähtöisin olevan Levasen-Leontjevin suvun tarina alkoi Karjalan Heimion viime numerossa. Toisessa osassa edetään sota-vuosiin.

Syksyllä 1939 Heikki Leontjev oli noin 200 kilometriä Arkangelista itään olevalla Pinegan vankileirillä, Toivo Leontjev Murmanskista etelään olevassa Montsegorskissa metsätyömaalla töissä ja Juho Leontjev Volgan varrella olevassa Turkissa.

Anastasia (Nasti) Isakova oli miehensä, välskäri Pavel Mihailovitš Isakovin kanssa karkotettuna Montsegorskissa. Heikki Leontjev ja Vladimir (Volodja) Butorin oli vangittu Engelsissä (entinen Pokrovsk) syksyllä 1937 ja viety Pinegan vankileirille.

Miehensä vangitsemisen jälkeen Aleksandra (Sura) Butorina muutti tyttärensä Ljudmilan kanssa Sorokkaan (nykyinen

Belomorsk). Kesällä 1938 Sura ilmoitti Juholle, että Heikki ja Volodja aikovat karata vankileiriltä ja paeta Suomeen. Pakoa Suomeen valmisteltiin siten, että Sura teki syksyllä 1938 junamatkan Sorokasta Leningradiin selvittääkseen, miten ja missä miliisit tekivät ratsioita ja tarkastivat matkustajien passit. Toivo matkusti elokuussa 1939 kysymään Juhon kantaa paosta Suomeen.

Syyskuun alussa 1939 Heikki ja Volodja karkasivat Pinegan leiriltä. Sura oli valmistellut pakomatkaa piilottamalla elintarvikkeita ja siviilivaatteita sisältävät reput erään maaseututalon navettaan. Suunnitelman mukaisesti Volodja ilmoitti vankileirille kuorma-autonsa mukana särkyneen sen maaseututalon läheisyydessä, johon reput oli piilotettu.

Suunnitelman mukaan Heikki mekaanikkona lähetettäisiin leiriltä korjaamaan autoa. Heikin saavuttua hän ja Volodja ottivat piilotetut tavarareput ja kävelivät Arkangeliin noin 200 kilomet-

rin matkan noin viikossa. Heikin ja Volodjan saavuttua Arkangeliin Sura lähetti Toivolle ja Juholle sähkeen, jossa ilmoitti äidin hautajaisista. Oli sovittu, että tämä tarkoitti Heikin ja Vladimirin paenneen vankileiriltä ja paon Suomeen alkaneen.

Juho ilmoitti työnantajalleen saaneensa käskyn ilmoittautua armeijaan ja hän lähti junalla Arkangeliin. Hän poikkesi matkalla Engelsiin ilmoittaakseen Volodjan veljelle Mihail Butorinille Volodjan karkaamisesta vankileiriltä ja aikomuksesta paeta Suomeen ja kysyäkseen, lähteekö Mihail mukaan pakomatalle.

Juho joutui odottamaan yön Mihailia ennen kuin tämä saapui viljanajosta kuorma-autolla. Saatuaan tietää veljensä Volodjan paosta leiriltä ja aikeesta paeta Suomeen Mihail mietti asiaa yön ja ilmoitti aamulla, ettei hän lähde mukaan pakomatalle Suomeen.

Asian selvittyä Juho matkusti junalla Arkangeliin, jossa Heikin, Toivon ja Vo-

Toivo ja Juho matkustivat junalla Leningradiin, jossa he odottivat kauan

lodjan piti odottaa Juhoa. He olivat odottaneet Juhoa jo muutaman päivän eli ne päivät, jolloin Juho odotti Mihailin vastusta lähdöstä mukaan pakomatalle Engelsissä ja olivat lähteneet Vologdaan.

Palattuaan Arkangelista Vologdaan Juho tapasi rautatieasemalla Heikin ja Toivon, jotka kertoivat Suran ja Volodjan olevan myymässä tavaroita torilla. Veljekset lähtivät syömään ja saunomaan.

Suran myydessä tavaroita Vologdan torilla miliisit kiinnittivät siihen huomiota ja pyysivät Suraa käymään torilla olevassa miliisikojussa passin tarkastamiseksi. Volodja jäi läheisyyteen seuraamaan tapahtumien kehitystä.

Asian selvittyä miliisit kysyivät torilla olevilta lapsilta, että oliko tämän tädin, Suran kanssa muita tavarannmyyjä. Lapset osoittivat läheisyydessä olevaa Volodjaa ja sanoivat, että tuo setä oli tädin kanssa myymässä tavaroita. Tällöin miliisit pyysivät myös Volodjan torilla olevaan miliisikojuun passin tarkastamiseksi.

Vankileiriltä paenneena miehenä Volodjalla ei ollut passia, mutta Sura oli valmistellut tällaisesta tapauksesta selviämistä jo etukäteen. Hän oli Engelsissä sairaalassa sairaanhoitajana työskennellessään jättänyt polttamatta kuolleen suurin piirtein Volodjan ikäisen ja tuntomerkeiltään hänen tuntomerkkeihinsä sopivan miehen passin.

Hän oli ajatellut, että Volodja voisi käyttää sitä tarvittaessa. Miehen passiin oli merkitty lapsiksi kaksi tytärtä. Niiden nimiä ja syntymäaikoja kysyessään miliisit ihmettelivät, että isä muisti tyttäriensä nimet, mutta ei muistanut syntymäaikoja ja veivät Volodjan miliisi-asemalle tarkempaa selvittämistä varten.

Sura tuli ilmoittamaan veljeksille Volodjan pidättämisestä ja viemisestä miliisi-asemalle. Heikki kehotti Toivoa ja Juhoa lähtemään välittömästi miliisi-asemalle ottamaan selvää tilanteesta ja mahdollisuudesta auttaa Volodjaa pakenemaan.

Toivon ja Juhon tultua miliisi-asemalle Volodja oli aitauksessa ja vartioiva miliisi soitti puhelimella. Toivon ja Juhon nähtyään Volodja pyysi karjalan kielellä heitä tarjoamaan tupakan ilmeisesti voi-

dakseen tupakkaa ottaessaan yrittää pakkoa. Ennen kuin Toivo ja Juho tajusivat asian, miliisi huomasi Volodjan puhuvan vieraalla kielellä ja lopetti puhelun sekä lähti viemään Volodjaa sisälle selliosastoon.

Toivon ja Juhon palattua Heikin ja Suran luo ja kerrottua asiasta Heikki sanoi, että on heti lähdettävä Leningradiin ja Suomeen. Sura kysyi, että ottavatko veljet hänet ja hänen noin kahdeksanvuotiaan tyttärensä Ljudmilan mukaan pakomatalle. Heikki, Toivo ja Juho olivat vaiti, jolloin Sura ymmärsi heidän epäilevän Suran tyttären pystymistä pakomatkkaan Suomeen. Sura hyvästeli herkistyneenä veljensä ja poistui tyttärensä kanssa.

Tämän jälkeen Sura oli sairaanhoitajana Sorokan sairaalassa ja myöhemmin avioituttuaan lääkärin kanssa muutti sodan jälkeen Baltiaan.

Vologdasta Heikki, Toivo ja Juho matkustivat junalla Leningradiin, jossa odottivat 3-5 päivää rautatieasemalla lippuluukun vieressä saadakseen junaan nousemiseen oikeuttavan leiman lippuun. Rautatieasemalla miliisit tekivät ratsioita.

Tämän vuoksi veljekset sopivat, että passittomana Heikki olisi keskellä ja passintarkastajien lähestyessä poistuisi huomaamattomasti. Ratsiassa yksi miliisi jäi vartioon ulko-ovelle ja kaksi muuta miliisiä lähtivät kiertämään odotushuonetta tarkastaakseen passit.

Veljesten huomattua tämän Heikki nousi, veti kaulukset pystyyn ja poistui sovitusta rautatiehenkilökunnan käyttämästä ovesta asemalaiturille, koska tätä ovea, kulkutietä ei vartioitu ratsian aikana. Junien saapuessa ilmoitettiin, että niissä ei ole vapaita paikkoja.

Vihdoin erään junan saapuessa lippuluukku avattiin ja ilmoitettiin, että junassa on viisi paikkaa vapaana ja veljekset saivat ensimmäisinä jonottajina niistä kolme. Niin he pääsivät lähtemään Petroskoihin. Pakomatkan salaamiseksi veljekset ostivat liput eri kaupunkeihin.

Junaan noustuaan veljekset havaitsivat sen olevan täynnä pohjoiseen matkalla olevia humalaisia sotilaita, etenkin lentäjiä. Juna oli pitkä, siinä oli 16-18 vaunua.

Ratsioita varten sovittiin, että passittomana Heikki olisi keskellä ja Toivo ja Juho tarkkailisivat ja ilmoittaisivat passintarkastajien tulosta.

Ratsiassa miliisit toimivat siten, että toinen heistä aloitti tarkastukset junan keulapäästä ja toinen peräpäästä. Kun sitten ratsiassa tarkastajat lähestyivät junan molemmista päistä, Heikki poistui asemalaiturille, käveli junan päähän ja nousi siellä vaunuun, jossa oli passit jo tarkastettu.

Koska junissa ei ollut ravintolavaunua, asemilla oli saatavana kraanasta lämmin vettä, jota matkustajat hakivat. Täten Heikki ikään kuin lähti hakemaan lämmintä vettä.

Petroskoissa veljekset hankkivat evääksi leipää ja makkaraa ja jatkoivat junalla matkaa Käppäselkään (Käppäliin). Siellä he jättivät ylimääräiset tavarat matkatavarasäilytykseen ja lähettivät kuitenkin Käppäselässä asuvalle Volodjan sisarelle, jotta hän voisi noutaa tavarat. Käppäselästä veljekset kävelivät viisi kilometriä lähellä Saidomaa olevaan Jalkamaan, jossa piti ylittää järvi.

Passittomana Heikki ei uskaltanut lähteä laivalla, joten veljekset pyysivät erästä naista viemään heidät veneellä järven yli naisen halkojenhakumatalla. Naiselle luvattiin rahaa ja täyttää perillä vene haloilla. Nainen suostui ja oli tyytyväinen veljesten korvaukseen järven yli viemisestä.

Veljesten tavoitteena oli päästä Kortasiin, mutta kun heillä ei ollut karttaa, he suuntasivat erehdyksessä lännen sijasta pohjoiseen Karhumäen suuntaan. Havaittuaan olevansa Tsummässä he kääntyivät länteen Kelloselkään.

Ennen Kelloselkää he törmäsivät talvehtimispaikkaa etsivään karhuun, joka säikähti ja lähti juoksemaan pois päin ja säikäytti läheisellä pellolla viljanajossa olleen hevosen. Kelloselästä veljekset kävelivät Elmukseen, jossa keittivät teetä ja söivät ja sen jälkeen odottivat iltaa. Illalla veljekset kävelivät yhdeksän kilometriä etelään kotikyläänsä Pyhänimeen, jonka he kiersivät itäpuolitse, järven puolelta.

Aamuyöllä Toivo ja Juho menivät Filatoville (Filataan) Heikin jäädessä piileskelemään talon läheisyyteen. Talon emännän avattua oven Toivo pyysi leipää, lihaa ja lusikoita. Emännän annettua leipää, vasta teurastettua lampaanlihaa ja kaksi lusikkaa Toivo pyysi

kolmatta lusikkaa, jotta Heikkikin saisi oman lusikan.

Emännän ihmetellessä kolmannen lusikan tarvetta Toivo sanoi hänellä muka olevan mukanaan akka ja tämän odottavan talon läheisyydessä. Emännän halutessa myös Toivon vaimon sisälle Toivo sanoi vaimonsa olevan ummikkovenäläisen ja aran eikä siten voivan tulla sisälle. Emäntä antoi kolmannen lusikan. Juho kysyi, että löytyisikö talosta talon tyttären vanhaa koulukarttaa, joka oli kuitenkin ehditty hävittää.

Pyhäniemestä veljekset kävelivät noin 8-10 kilometriä länteen Pyhäniemestä olevalle Kalliolammelle ja sieltä Uloseen (Melaselkään) ylittäen matkalla Semsinjoen siten, että Toivo haki tukilla joen vastarannalta lautan, jolla veljekset ylittivät joen.

Ulosesta veljekset kävelivät Korpijärvelle ja sieltä Lintujärvelle. Matkalla heitä vastaan tuli hevosella sotilaita. Veljekset piiloutuivat havukasan taakse, jolloin sotilaat eivät huomanneet heitä, mutta hevonen haistoi heidät ja katsoi havukasan suuntaan sotilaiden ihmetellessä hevosen kiinnostusta havukasaan.

Veljekset ohittivat Lintujärven sen pohjoispuolite ja katselivat Lintujärveltä Porajärvelle matkaavaa sotilasautokolonnaa. Suununjoen veljekset ylittivät tekemällään tukkilautalla. Kostamukseen saavuttuaan veljekset havaitsivat, että sinne oli majoitettu sotilaita. Kostamuksessa Heikki ilmoitti, että rajalle oli enää noin kaksi kilometriä.

Neuvostoliiton ja Suomen väliselle rajalle saavuttuaan veljekset tarkkailivat jonkin aikaa, miten rajavartijat valvoivat rajaa. He havaitsivat rajavartiotorneissa olevien vartijoiden valvovan rajaa siten, että kaksi vierekkäistä vartijaa katsoivat kiikarilla vastakkain, sitten he kiersivät vartiotornin vastakkaiselle puolelle ja katsoivat sillä puolella vierekkäin olevan vartijan kanssa vastakkain.

Syyskuun lopussa päivällä noin kello 13.30 veljekset ylittivät rajan juoksemalla. Rajan ylitettyään Toivo huudahti, että hän haluaisi nähdä Häkin Illan, Härkösen Iljan, joka oli Suomeen muuttanut Leontjevien naapuri Pyhäniemestä.

Suomen puolella illalla veljekset huomasivat polun, jota pitkin oli kuljettu koiran kanssa. He arvelivat metsästäjän kulkeneen ja lähtivät seuraamaan polkua. He tulivat kämpälle, jossa oli suomalainen sanomalehti ja näin veljekset

varmistuivat olevansa Suomen alueella.

Seuraavana päivänä illalla veljekset havaitsivat majapaikan, josta oli ikkunat piennetty, mutta oksanraosta pilkotti valoa ja niin veljekset löysivät suomalaisen rajavartioston majapaikan. Siellä oli yliveskalainen kersantti ja kolme sotamiestä sekä ulkona vartiokoira.

Vartiokoira ei haukkunut, vaan tuli vastaan ja häntää heiluttaen kaartoi sivuun ja alkoi kulkea veljesten perässä vartiotuvalle. Veljekset koputtivat ovele ja astuivat sisään, jolloin sisällä olleet hämmästyivät. Kersantti kysyi, että montako teitä on kaikkiaan, jolloin veljekset vastasivat, että kolme veljestä.

Kersantti käski hämmästyneitä sotamiehiä tähtäämään tulijoita aseella tarkastuksen ajan. Veljeksiltä kysyttiin ja tarkastettiin aseistus, heillä oli mukanaan vain kirves ja puukko. Rajavartijat tarjosivat veljeksille leipää ja makkaraa ja kersantti ja kaksi sotilasta lähtivät viemään veljeksiä yhdeksän kilometrin päähän kasarmille.

Kersantti sanoi, että he eivät uskalla jäädä veljesten kanssa vartiotupaan yöksi, sillä venäläisillä rajavartijoilla oli tapana ajaa pakenijoita takaa Suomen puolelle. Aluksi vartijat sanoivat veljeksille, että on tiukasti noudatettava määräyksiä, mm. ei askeltakaan sivulle eikä veljesten tarjoama tupakka kelvannut vartijoille. Vartijat tarjosivat vuorostaan tupakkaa veljeksille, jotka ottivat tarjouksen vastaan ja niin tilanne vähitellen tuli vapaammaksi ja veljestenkin tupakka kelpasi vartijoille.

Matkalla keskusteltiin vapautuneesti. Kasarmia lähestyttäessä kersantti sanoi, että kasarmille menoa varten on jälleen järjestettävä muodolliseen vankienkuljetusmuodostelmaan.

Kasarmilla lotat tarjosivat veljeksille muonaa ja heidät majoitettiin yöksi reserviläisten majapaikkaan. Veljekset ihmettelivät sotilaiden iäkkyyttä, jolloin nämä vastasivat, että he ovat tulossa olevan sodan vuoksi armeijaan kutsuttuja reserviläisiä.

Seuraavana aamuna kersantti ja sotamies lähtivät viemään veljeksiä hevosella Möhkön kylään. Vastaan tuli Ilomantsista veljeksiä hakemaan lähtenyt poliisihenkilöauto, jossa oli kuljettaja ja poliisi. He veivät veljekset Salmijärven ja Möhkön kautta Ilomantsiin, jossa upseeri kuulusteli veljeksiä yksitellen koko yön. Seuraavana aamuna joensuulaiset poliisit ja tulikki hakivat veljekset poliisi-

autolla Joensuun poliisilaitokselle, jossa veljekset sijoitettiin eri selleihin.

Joensuun poliisilaitoksella veljeksiä pidettiin noin kuukauden ajan kuulusteltavina ja toisistaan erillään eri selteisissä. Kuulustelijat eli tutkijat sanoivat suoraan, että veljeksiä epäillään tekoveljeksiksi ja vakoilijoiksi sekä kysyivät, kuka heidät oli lähettänyt Suomeen. Joensuussa vartijat käyttivät Juhoa kaupoissa, torilla ja kahvilassa.

Joensuusta veljekset vietiin junan vankivaunussa samassa sellissä Kontiomäen kautta Kuopion vankilaan. Siellä veljekset sijoitettiin eri koppeihin saman käytävän varrelle. Kuopion vankilassa veljeksiä pidettiin yli kuukauden kuulusteltavina ja tutkittavina sekä poliittisina vankeina.

Tutkinta-aikana Juho oli merkitty papereihin erittäin poliittiseksi ja Heikki ja Toivo poliittisiksi. Kuopion vankilassa Heikki työskenteli metallipajassa, jossa hän teki mm. shakkinappuloita, Toivo työskenteli puusepänverstaassa ja Juho työskenteli aluksi puusepänverstaassa ja sitten vankilan kansliassa. Kuopion vankilassa veljekset ystäväystyivät siellä siviilivaatteissa tuomiotaan kärsimässä olleen, venäjää osaavan varatuomari Kalle Cajanuksen kanssa.

Kuopion vankilassa Juho kirjoitti Yrjölle kirjeen, jossa ilmoitti veljesten tulleen Suomeen ja vankilan pappi, pastori Yrjö Nummi postitti sen vankilan kanslian kautta Suojärvelle. Koska Suojärvi oli evakuoitu, kirje palautettiin ja Juho hävitti sen.

Muutaman päivän kuluttua pappi ilmoitti selvinneen, että Yrjö perheineen oli tilapäisesti evakuoitu Suonenjoen koululle ja pyysi kirjoittamaan uudelleen samansisältöisen kirjeen. Juhon kirjoitettua kirjeen pappi lähetti sen. Kirjeen saatuaan Yrjö hämmästyti ja lähti samana iltana vaimonsa Annin kanssa Kuopioon.

He saapuivat yöllä Kuopion vankilaan, jonka kansliassa Yrjön ottivat vastaan vankilan johtaja, vartiopäällikkö, osastonjohtaja ja pappi, joka toimi kansliapäällikkönä. Yöllä pappi tuli ilmoittamaan veljeksille Yrjön saapumisesta ja hakemaan heidät kansliaan. Kansliassa vankilaviranomaiset kyselivät veljeksiltä Yrjön kuullen pakomatkaa ja suvusta.

Annin huomattiin olevan eteisessä ja hänetkin pyydettiin kanslian. Keskuste-

Valtiollisen poliisin etsivä pidätti Juhon, mutta hän pääsi vapaaksi

lun päätyttyä pappi toi veljekset takaisin selliin ja sanoi, että enää ei epäillä sitä, että ette olisi veljeksiä. Kun oli saatu yhteys Yrjööön, veljekset pääsivät samaan selliin.

Yrjö alkoi hoitaa veljesten asiaa ja otti yhteyttä sisäministeriöön ja sisäministeri von Borniin käymällä mm. kaksi kertaa Helsingissä. Ministeri von Born kävi henkilökohtaisesti kuulustelemassa veljeksiä Kuopiossa.

Vankilasta vapautumista valmisteltaessa veljeksille ilmoitettiin, että vankilasta vapautumisen ehtona on työpaikan hankkiminen. Veljekset kirjoittivat asiasta veljelleen Yrjölle Lappajärvelle ja serkulleen Juho Matvejeville Kiuruvedelle.

Molemmat lähettivät veljeksille todistuksen heille hankkimistaan työpaikoista, joista veljekset valitsivat Yrjön hankkimat työpaikat. Tammikuussa 1940 eräänä päivänä veljeksille tuotiin siviilivaatteet ja heidän tavaransa ja kolme tutkijaa lähti viemään heitä Kuopion rautatieasemalle, jossa he tarjosivat veljeksille kahvit.

Junan tultua tutkijat antoivat veljeksille matkaliput Lappajärvelle, jonne Yrjö perheineen oli muuttanut Suonenjoelta ja sanoivat, että kyllä kai te pääsette junalla Kauhavalle ja sieltä linja-autolla Lappajärvelle, jolloin veljeksille selvisi, että he olivat vapaat.

Veljekset majoittuivat yhteiseen isoon huoneeseen Yrjön asuntoon Mantelan taloon Kärnänsaareen Lappajärvelle. Yrjö otti veljesten tuloa vuoksi lomaa ja yli viikon Yrjöllä, Heikillä, Toivolla ja Juholla riitti muistelemista ja kertomista. Lappajärvellä Heikki, Toivo ja Juho menivät metsänhakkuuseen Keisalan talon maille noin kolmen kuukauden ajaksi.

Sitten Heikki muutti Kuopioon Heikisen konepajalle töihin ja Toivo ja Juho lähtivät uittotöihin kesäksi. Loppukesällä Toivo ja Juho menivät töihin Otto Savelan sahalle Lappajärvellä, Toivo taplaajaksi ja Juho apusahuriksi. Yrjö oli talvi- ja jatkosodan välisen ajan linnoitustöissä.

Jatkosodan alettua Yrjö määrättiin paikallispoliisiksi vallatulle alueelle. Suomalaisen vallattua Petroskoin eli Äänislinnan sinne siirtyi Heikkisen konepaja

ja sen mukana Heikki. Petroskoista Heikki määrättiin armeijan koulutuskeskukseen ja sieltä rintamalle Kannakselle.

Lappajärven työvoimatoimiston päällikkö Antti Rinne otti Toivoon ja Juhon yhteyttä ja esitti linnoitustöitä Kannaksella. Toivon ja Juhon suostuttua heidät lähetettiin Kannakselle linnoitustyöyksikköön numero 9504 Ruskealan Ryttyyn, jonne sijoitetussa autokolonnassa Yrjö oli autonkuljettajana. Rytystä Yrjö, Toivo ja Juho määrättiin Matkaselän ja Sortavalan välisen radan korjaukseen, sieltä linnoitustöihin Taipaleenjoelle ja sieltä radan korjaukseen Käkisalmeen.

Näissä töissä Yrjö oli kuorma-autonkuljettajana. Käkisalmissa Toivo ja Juho määrättiin tulkeiksi siellä olevalle sotavankileirille ja sieltä Jänkajärvelle estämään vihollispartioiden pääsyä Porajärvelle. Jänkajärveltä Juho kävi kaksi kertaa pyörällä Pyhäniemessä. Myös Yrjö, Heikki ja Toivo kävivät sodan aikana Pyhäniemessä.

Syksyllä 1941 Toivo ja Juho komennettiin Karhumäkeen, Toivo autonkuljettajaksi ja Juho sahuriksi sahalle. Karhumäessä Toivo ja Juho olivat suomalaisten perääntymiseen, juhannukseen 1944 asti. Karhumäestä Toivo ja Juho tulivat Porajärven kautta Savonlinnaan ja sieltä Kerimäen ja Kesälahden välisellä alueella olevalle linnoitustyömaalle.

Kerimäeltä Juho kävi Jyväskylässä maistraatissa, jossa hänet vihittiin Olga Mirosen kanssa 26.9.1944, vihkijänä oli viran puolesta Matti Soini. Kerimäellä Toivo ja Juho vapautettiin armeijasta ja he tulivat Kauhavalle, jonne Yrjö perheineen oli muuttanut Lappajärveltä.

Kauhavalla Toivo ja Juho menivät viikoksi heinätoihin Maija Kosolan taloon, jossa Yrjö perheineen asui. Kauhavalla Toivo lähti vuonna 1944 Pohjois-Suomeen TVH:lle, Tie ja vesihallitukselle autonkuljettajaksi Ouluun, josta käsin hän ajoi tavaraa Pohjois-Suomessa ja Lapissa.

Syksyllä 1944 Juho muutti asumaan Lapualla Männikön koululle ja kesällä 1945 Sotkamon Talvivaaran koululle. Syksyllä 1945 Juho opiskeli kolme kuukautta Suomen Konttoriopistossa Helsingissä. Kesällä 1946 Juho muutti asumaan Paakkolan koululle ja lähti töihin VR:lle,

Valtionrautateille Rovaniemen rautatiennrakennustoimistoon, aluksi toimistotyöntekijäksi ja sitten huoltopäällikön apulaiseksi.

Huoltopäällikön apulaisena Juho hoiti Valtionrautateiden henkilökunnan sähkö- ja vuokranmaksujen perinnän ja vaate- ja jalkinehuollon Rovaniemeltä Kelloselkään. Sitten Yrjö tuli töihin Valtionrautateille Rovaniemelle rautatiennrakennustyömaalle työnjohtajaksi ja sen jälkeen Heikki Rovaniemelle Pohjolan Liikenteen autokorjaamoon. Myös veljesten serkku Juho Matvejev tuli Rovaniemelle Valtionrautateille ratatöihin.

Luottamusmies Pekka Naumanen oli esittänyt huoltopäällikön apulaiseksi miestä, jota huoltopäällikkö Veikko Kiuru ei kuitenkaan hyväksynyt, vaan valitsi Juhon tähän tehtävään. Juhon lähdettyä viettämään pääsiäistä kotiin Paakkolaan vuonna 1949 Naumanen ilmoitti Valpolle, Valtiolliselle poliisille Kemiin Juhon olevan Neuvostoliiton luovutettaviksi vaatimia henkilöitä.

Valtiollisen poliisin etsivä ja autonkuljettaja tulivat Paakkolaan pidättämään Juhoa. Tarkastettuaan Juhon henkilöllisyyspaperit etsivän mielestä häntä ei ollut aihetta pidättää, mutta autonkuljettaja halusi, että pidätetään ja viedään Kemiin. Kemissä asiasta sähkötettiin Helsinkiin, josta vastattiin, että Juho ei ole etsittävien luettelossa ja asia on kunnossa ja siten hänet voidaan vapauttaa.

Juhon ollessa Kemissä Paakkolassa ollut Toivo lähti välittömästi Juhon pidätyksen jälkeen Rovaniemelle ja kertoi siellä asiasta Heikille ja Yrjölle. Heikki ja Toivo päättivät lähteä Ruotsiin, jonne he menivät Kemin, Tornion ja Haaparannan kautta. Ruotsissa Heikki ja Toivo menivät Hallstahammariin, josta Heikki muutti Västeråsiin ja sieltä Söderhamniin.

Myös Yrjö mietti lähtöä Ruotsiin, mutta keskusteltuaan asiasta Juhon kanssa he päättivät jäädä Suomeen. Rovaniemeltä Yrjö lähti työnjohtajaksi Valtionrautateiden rautatiennrakennustyömaille Kainuuseen ja Kymenlaaksoon ja Juho lähti kirjuriksi Valtionrautateiden rakennusmestari-toimistoon Tornioon.

LEO LEVANEN

Kirjoittaja on filosofian tohtori, syntynyt Kemissä ja asuu Tampereella
Jutun ensimmäinen osa julkaistiin Karjalan Heimon numerossa 1-2/2010